

"ELS ESTRANGERS TENEN AQUESTA CULTURA..."

En un altre número d'aquesta revista els autors d'aquesta secció hem defensat el següent: una bona acollida i escolarització de l'alumnat nouvingut passa per la capacitat dels centres educatius d'orquestrar mecanismes *específics* (aules d'acollida, de suport, de reforç,...) de caràcter *transitori* (integració en l'aula ordinària), *obert* (assistència a matèries comunes) i *flexible* (pla de treball individualitzat de cada alumne), destinada a l'*aprenentatge intensiu* de la llengua vehicular i de certs coneixements instrumentals bàsics. Voldriem ara completar aquesta afirmació reflexionant sobre una de les qüestions que de forma més recurrent sembla centrar les preocupacions tant del professorat "especialista" (tutors d'acollida, de diversitat, d'orientació,...) com del professorat "ordinari": com valorar el grau i tipus de diversitat que aquest alumnat aporta al conjunt de la composició social del centre?

Certament l'especificitat *pròpia* de les necessitats educatives de l'alumnat nouvingut d'origen estranger té a veure amb múltiples variables. Tres d'elles semblen evidents: 1) l'edat d'arribada i inici de l'escolarització; 2) la trajectòria educativa i nivell d'aprenentatges previ; i, 3) el coneixement o no d'alguna de les llengües autòctones. Una quarta acostuma a ser afegida per mestres i professors (especialistes i no especialistes): la *qüestió cultural*.

Entren llavors en joc generalitzacions vàries d'adscripció (quasi)ètnica. Fent-ne una caricatura: "*els marroquins, per motius culturals, deixen d'interessar-se pels estudis quan fan els 16 anys (i les noies abans)*"; "*els llatinoamericans, a excepció d'argentins, xilens i uruguaians, els hi costa molt i no s'esforcen (també per raons d'hàbits culturals)*"; "*els xinesos són aplicats i disciplinats (molt bons en matemàtiques, per exemple), però tenen el problema de la llengua*"; "*els de l'antiga Europa de l'est venen més preparats, amb ganes d'aprendre i de seguida es posen al nivell*", etc. Per tal de millorar l'atenció educativa i el tracte personal amb l'alumnat nouvingut i les seves famílies semblaria, doncs, convenient conèixer i entendre la cultura d'origen, els hàbits i costums culturals en què pares i fills han estat socialitzats. Per a això es requeririen materials formatius o guies explicatives de les diverses "cultures no autòctones" presents avui a l'escola.

Certament és aquest un punt controvertit. D'una banda podria advertir-se sobre l'essencialisme *folkloritzant* que pot acompanyar les raons i implicacions de mesures d'aquesta índole. Insistent en el valor explicatiu de la "diferència cultural" es corre el risc de caure en els vicis del multiculturalisme més ingenu; aquell que recupera les categories etnicistes de l'anomenat *fonamentalisme cultural*, aquell que acaba confonent estratègies de supervivència amb hàbits culturals, desigualtats socials amb diferències identitàries. Allò que és més aviat efecte dels processos de minorització i desigualtat social que, quotidianament, experimenten bona part dels col·lectius d'origen immigrant

acaba essent atribuït a les raons d'unes diferències culturals originàries heretades de generació en generació. Per aquest mateix camí acaben perdent-se les visions de la heterogeneïtat de situacions que caracteritza allò que anomenem "cultures d'origen"; per entendre'ns, és tan impropï parlar de la "cultura de l'Estat espanyol" com un tot únic i indiferenciat com fer el mateix referint-se a la "cultura del Marroc" o a la "cultura centreamericana", o a la "cultura dels antics països de l'Est".

D'altra banda, però, no pot obviar-se el fet que es tracti aquesta d'una de les preocupacions més esteses entre el professorat, àdhuc entre aquell més sensibilitzat i predisposat a l'atenció de les necessitats educatives de l'alumnat nouvingut d'origen estranger. Segurament el primer que caldria fer és aclarir quins són els motius concrets que causen aquestes preocupacions; quins són aquells comportaments, aquelles actituds, aquelles expectatives suposadament degudes al fet de pertànyer a una cultura d'origen que generen desencaixos amb allò que l'escola i el seu professorat esperen dels seus alumnes. No diem que darrera d'aquests comportaments, actituds i expectatives no es trobin justificacions d'ordre cultural (o religiós en alguns casos), justificacions que transmet la socialització familiar. Però convindria començar entenen que per norma general es tracta de justificacions construïdes i reconstruïdes fonamentalment en base a com aquestes famílies i llurs fills i filles perceben l'estructura d'oportunitats que els ofereix la societat receptora i, dins aquesta societat, la institució escolar. Entendre i encarar aquestes qüestions demana molt més que no pas disposar de "receptaris pràctics", ordenats per procedències, sobre els ingredients que componen les cultures pròpies d'allà on provenen els nostres alumnes immigrants.

À Miquel Àngel Alegre
Joan Subirats
IGOP / UAB

